

บทที่ 3

ข้อจำกัด และการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไทย

จากบทที่ 2 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในหมวด 3 อย่างชัดเจนหลายมาตรา รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขในมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งวางหลักว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ แต่การใช้สิทธิเสรีภาพจะต้องไม่ทำให้รัฐ สังคม หรือบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย การติดต่อสื่อสารเป็นสิทธิและเสรีภาพเรื่องหนึ่ง ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 37 วรรคหนึ่ง และมีบทบัญญัติยกเว้นในเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารไว้ในมาตรา 37 วรรคสอง คือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

บริการไปรษณีย์ก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร และถือเป็นสิทธิส่วนตัว ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 34 โดยที่สิทธิส่วนตัว (right to privacy) ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะแต่เรื่องชีวิตส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเอกสารอันเป็นเอกสารส่วนตัว เช่น สมุดบันทึกประจำวัน หรือเอกสารอื่น ๆ เช่น เอกสารทางธุรกิจ ก็ถือว่าเป็นเอกสารที่ได้รับความคุ้มครอง³⁶ ดังนั้น การพิจารณาถึงกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐ หรือเจ้าพนักงานของรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการสื่อสารทั้งหมดด้วย เพราะนอกเหนือจากกฎหมายรัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารแล้วยังมีกฎหมายเฉพาะอีกหลายฉบับที่บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารด้วยเช่นกัน

3.1 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารอันเกิดจากกฎหมาย

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของชนชาวไทยไว้หลายมาตราในหมวด 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาว

³⁶ จินนิติ หะวานนท์. (2546). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 17.

ไทย เช่น มาตรา 31 เสรีภาพในร่างกาย, มาตรา 35 เสรีภาพในเคหสถาน, มาตรา 36 เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่, มาตรา 37 เสรีภาพในการสื่อสาร เป็นต้น ในส่วนของมาตรา 29 และมาตรา 37 นี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 24 และมาตรา 45 ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันพบว่ามีข้อความที่ใช้แตกต่างกัน คือ

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 กับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
มาตรา 24 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิ และเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืน เจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้	มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการ ที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย บทบัญญัติวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม
มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผย สิ่งสื่อสารที่บุคคล มีติดต่อถึงกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึง	มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผย สิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึง

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
ข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ	ข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้เพิ่มหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา โดยนอกจากจะวางกรอบในการคุ้มครองป้องกันมิให้รัฐเข้ามามีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้โดยละเอียดว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้เฉพาะการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เพียงเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสิทธิสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพไม่ได้แล้ว ยังกำหนดขอบเขตในการใช้สิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลเอาไว้อย่างชัดเจน โดยให้บุคคลแต่ละคนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่แต่จะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และศีลธรรมอันดีของประชาชน³⁷ เจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิตรวจ หรือกัก หรือเปิดเผยสิ่งสื่อสาร เช่น จดหมาย โทรเลขที่บุคคลใช้ติดต่อกัน เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจทำได้ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ทำให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้บัญญัติรับรองเรื่องเสรีภาพในการสื่อสารไว้อย่างชัดเจนในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 ได้บัญญัติในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนกว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 24 และบัญญัติถึงการบังคับใช้ว่าต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อันเป็นการขยายความถึงการมีผลบังคับใช้ในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพว่า จะต้องใช้เป็นการทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงรวมทั้งได้ระบุ

³⁷ สถาบันพระปกเกล้า. (2544). โครงการเฉลิมพระเกียรติ สหกรณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. “สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ” หมวดสิทธิเสรีภาพ. หน้า 15.

ถึงการออกกฎหมายที่จะใช้เป็นข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารว่า ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการออกกฎหมายฉบับนั้น ๆ ด้วย

สาระสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 45 เห็นว่าสาระสำคัญที่บัญญัติไว้มีความแตกต่างกัน เพียงแต่เป็นการสลับข้อความนำเอาข้อความที่ว่า “เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ” ซึ่งอยู่ตอนท้ายของ มาตรา 45 มาไว้ตอนต้นของมาตรา 37 แทน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญของเหตุในการตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน โดยให้ความสำคัญ กับความมั่นคงของรัฐมาก่อนเหตุผลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากเบื้องต้นสรุปได้ว่า การที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เป็นสิทธิที่รัฐพึงกระทำได้โดยอาศัยอำนาจที่รัฐมีอยู่เหนือประชาชน ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 ห้ามมิให้รัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เว้นแต่อาศัย อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรา 37 วรคสองที่ให้จำกัด สิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคลได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ จึง สามารถแยกสาเหตุที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เป็น 2 ประการ คือ

1. เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ
2. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากเหตุดังกล่าวว่าประเทศไทย ได้ตรากฎหมายหลายฉบับเพื่อใช้จำกัดสิทธิและเสรีภาพ ในการสื่อสารของประชาชนตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยได้ตรากฎหมายมาใช้บังคับใน รูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

3.1.1 เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายเพื่อใช้จำกัดเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนโดยมี สาเหตุเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐหลายฉบับ ให้อำนาจรัฐจำกัดการติดต่อสื่อสารของบุคคลไว้ โดยมีเงื่อนไขรายละเอียดที่จะนำกฎหมายแต่ละฉบับมาบังคับใช้แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญก็คือ จะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะมีความจำเป็นยิ่งกว่าประโยชน์ ของเอกชน (Public necessity is more important than private necessity) เช่น เวลาที่มีการประกาศใช้ กฎอัยการศึก หรือในเวลาสงคราม หรือกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26³⁸ ถ้ามีการประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในเวลาสงคราม ให้รัฐมนตรี (ปัจจุบันคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ) หรือเจ้าพนักงานคนใดที่ได้รับอำนาจพิเศษจากรัฐมนตรี อาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้งดการส่ง หรือกักไปรษณีย์ภัณฑ์ประเภทใด ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือให้จัดการจำหน่ายโดยวิธีใด แล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งกำหนด

2. พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9³⁹ ประกอบมาตรา 222⁴⁰ แห่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

ถ้ามีสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์สงคราม ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ฝ่าย ทหาร สามารถเข้าแทรกแซงเสรีภาพโดยการตรวจข่าวสาร จดหมาย โทรเลข วิทยุ หอ หรือสิ่งอื่นใด ที่ส่งหรือมีไปมาถึงกัน ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกได้โดยไม่ถือว่าผิดกฎหมาย

3. พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 4 (1)⁴¹ ประกอบมาตรา 3⁴² รัฐ ให้อำนาจสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เข้าแทรกแซงหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารได้เฉพาะการ

³⁸ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ในเวลาที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในเวลาสงคราม รัฐมนตรี หรือเจ้าพนักงานคนใดที่ได้รับอำนาจพิเศษจากรัฐมนตรี เพื่อการนี้อาจออกคำสั่งเป็น หนังสือให้งดการส่งหรือกักไปรษณีย์ภัณฑ์ประเภทใด ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์นั้นไว้ได้ หรือให้จัดการ จำหน่ายโดยวิธีใดแล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งจะได้กำหนด”

³⁹ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9 บัญญัติว่า “การตรวจค้นนั้น ให้มีอำนาจที่จะตรวจ ค้น ดังต่อไปนี้

(1) ที่จะตรวจค้นบรรดาสิ่งซึ่งเกณฑ์ หรือต้องห้าม หรือต้องยึด หรือจะต้องอาศัย หรือมีไว้ใน ครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งมีอำนาจที่จะค้นได้ไม่ว่าที่ตัวบุคคล ในยานพาหนะ เลหสถาน สิ่งปลูก สร้างหรือที่ใด ๆ และไม่ว่าเวลาใด ๆ ทั้งสิ้น

(2) ที่จะตรวจข่าวสาร จดหมาย โทรเลข วิทยุ หอ หรือสิ่งอื่นใดที่ส่งหรือมีไปมาถึงกัน ในเขตที่ ประกาศใช้กฎอัยการศึก

(3) ที่จะตรวจหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา บท หรือคำประพันธ์”

⁴⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 222 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่ง พระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึก เฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อม กระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก”

⁴¹ พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 4(1) บัญญัติว่า “ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการข่าว กรอง ทางต่อต้านข่าวกรอง การข่าวกรอง ทาง การสื่อสาร และการรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน”

⁴² พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 3 บัญญัติว่า “การข่าวกรอง” หมายความว่า การ ดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงความมุ่งหมาย กำลังความสามารถ และความเคลื่อนไหว รวมทั้งวิถีทางของต่างชาติ

ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการข่าวกรองทางการสื่อสาร โดยการดักฟังสัญญาณวิทยุได้เท่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของต่างชาติ หรือองค์การก่อการร้าย ที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติเท่านั้น รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจใช้อำนาจดักฟังการสื่อสารทางสัญญาณวิทยุ นอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้

บริการโทรเลข ถือเป็นส่วนหนึ่งของบริการไปรษณีย์ เพราะเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ทำหน้าที่รับฝาก ส่งต่อ และนำจ่ายโทรเลข ก่อนที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้รับส่งโทรเลขนั้น เดิมจะใช้วิธีการส่งรหัสสัญญาณมอสผ่านทางสายโทรเลขโดยใช้กำลังไฟฟ้า แต่เนื่องจากโทรเลขมิใช่การติดต่อสื่อสารผ่านทางสัญญาณวิทยุ⁴³ ดังนั้น จึงไม่อาจใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ เพื่อทำการดักฟังสัญญาณโทรเลขได้

4. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(5)⁴⁴ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพในการ

หรือองค์การก่อการร้ายที่อาจกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐบาลนำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายแห่งชาติ

“การต่อต้านข่าวกรอง” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อต่อต้านการกระทำของต่างชาติหรือองค์การก่อการร้ายที่มุ่งหมายจะให้ได้ไปซึ่งความลับของชาติ หรือทำลายความมั่นคงแห่งชาติโดยการจารกรรม การบ่อนทำลาย การก่อวินาศกรรม และการก่อการร้าย

“การข่าวกรองทางการสื่อสาร” หมายความว่า การใช้เทคนิคและดำเนินการวิธีทางเครื่องมือสื่อสาร ด้วยการดักฟังการติดต่อสื่อสารทางสัญญาณวิทยุ เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของต่างชาติ หรือองค์การก่อการร้าย ที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติ

“การรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน” หมายความว่า การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและกำกับดูแลส่วนราชการฝ่ายพลเรือน ราชการส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ ในการดำเนินการเพื่อรักษาความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่สถานที่ เอกสาร และสิ่งของอื่น ๆ ของทางราชการให้พ้นจากการจารกรรม การบ่อนทำลาย การก่อวินาศกรรม และการก่อการร้าย”

⁴³ พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท พ.ศ.2477 ให้ความหมายของเครื่องโทรเลขไว้ในมาตรา 4 (1) ว่า “เครื่องโทรเลขหรือเครื่องโทรศัพท” หมายความว่า เครื่องโทรเลขหรือเครื่องโทรศัพทชนิดใช้กำลังไฟฟ้า รวมทั้งเครื่องใช้ และเครื่องสำหรับรับส่งหรือทำการโทรเลข โทรศัพท หรือการคมนาคมอย่างอื่น โดยใช้กำลังไฟฟ้า และได้ให้นิยามสายโทรศัพทไว้ว่า “สายโทรศัพท” หมายความว่า สายลวดที่ใช้สำหรับการโทรเลขหรือโทรศัพท และหมายความรวมทั้งของห่อ ของหุ้มหลอด หรือท่อที่สวมสายนั้น ตลอดจนเครื่องใช้และเครื่องแห่งสิ่งของเหล่านั้น ที่ใช้ประกอบกับสายลวด

⁴⁴ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(5) บัญญัติว่า “ในกรณี ที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือ

สื่อสารได้ เมื่อได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วเท่านั้น โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบ สั่งระงับ ยับยั้งได้โดยให้นำหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษมาใช้โดยอนุโลม

การออกพระราชกำหนดฉบับนี้มาใช้บังคับ ทำให้มีผลยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495⁴⁵ ซึ่งได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลา 53 ปี เพราะบทบัญญัติต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว รวมทั้งไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะ และการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย และเนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราช และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ จึงได้ออกพระราชกำหนดฉบับนี้เพื่อประโยชน์ที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในพระราชกำหนดฉบับนี้แล้ว พบว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 เป็นอย่างมาก คือ จะมีผลใช้บังคับได้ต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น ซึ่งพระราชกำหนดฉบับนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ไว้ในมาตรา 4 ว่าหมายถึง สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วน เพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

บุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหานั้นให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วทั้งที่ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรงและให้นำความในมาตรา 5 และมาตรา 6 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อมีประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว นอกจากอำนาจตามมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย...

(5) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการสั่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม”

⁴⁵ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548, มาตรา 3.

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าความหมายของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ในพระราชกำหนดฉบับนี้ ไม่ได้มีความแตกต่างจากความหมายที่ให้ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 และพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 แต่อย่างใด เป็นเพียงการเขียนขยายความบอกลักษณะให้เห็นว่า สถานการณ์ฉุกเฉินต้องมีลักษณะของสถานการณ์เป็นอย่างไรเท่านั้น

นอกจากนี้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 9 (3)⁴⁶ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อโดยห้ามเสนอข่าว จำหน่าย แพร่หลายหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใด ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 39 วรรคสี่ ที่มีสาระสำคัญ คือ

1. คุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

2. การให้นำข่าว หรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณา ในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในสภาวะการณ้สงครามหรือการรบเท่านั้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจำกัดเสรีภาพและการตรวจข่าวหรือบทความของสื่อจะกระทำมิได้โดยเด็ดขาด หากอ้าง “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หรือ “กฏอัยการศึก” เพราะตามรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 39 วรรคสี่ ที่ให้อำนาจกระทำได้เฉพาะในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบเท่านั้น แต่ตามพระราชกำหนดนี้ลำพังเพียงสถานการณ์ฉุกเฉิน

⁴⁶ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 9 (3) บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้...

(3) ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูล ข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร”

ยังไม่อาจตีความไปได้ว่าอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ ดังนั้น จึงขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 อย่างชัดเจน

หากวิเคราะห์คำนิยามของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” แล้วเห็นว่ามีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจนอาจเป็นเหตุให้การใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจในการตีความ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรมต่อสื่อมวลชนและประชาชนในบางเขตในท้องที่ที่ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งการใช้อำนาจรัฐให้เกิดความเหมาะสมจะมองเพียงตามตัวอักษรของตัวบทมิได้ แต่การวัดความเหมาะสมของการใช้อำนาจรัฐต้องมององค์ประกอบพร้อมกัน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพเชิงสังคม คือ ความเสมอภาคและความเป็นธรรม โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายสาธารณะ
2. ความตรงตามตัวบทของกฎหมาย คือ ยึดกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเกณฑ์การพิจารณาตัดสิน และอาศัยคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานประกอบการใช้ดุลพินิจ
3. เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ สะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาวิถีคิดของรัฐ (State Philosophy) ให้อำนาจฝ่ายพลเรือนมีอำนาจเหนือจากทหารในกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน
4. เจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชน

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคง หรือความปลอดภัยของรัฐ แต่ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจในการจำกัดการติดต่อสื่อสารของประชาชนไว้ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2502 มาตรา 5⁴⁷ ให้จัดตั้งสภาความมั่นคงแห่งชาติ ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าที่แนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร
2. ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517 บทที่ 1 ข้อ 6⁴⁸ ไม่ได้

⁴⁷ พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2502 มาตรา 5 บัญญัติว่า “สภาความมั่นคงแห่งชาติ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาเสนอแนะคณะรัฐมนตรีในเรื่องนโยบายภายใน นโยบายต่างประเทศ และนโยบายการทหารกับการเศรษฐกิจ และอื่น ๆ อันเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ให้สอดคล้องต้องกัน เพื่อให้กิจการทหารและกระทรวงทบวง กรม และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐสามารถประสานกันได้อย่างใกล้ชิด เป็นผลดีต่อความมั่นคงแห่งชาติ

(2) พิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย”

⁴⁸ ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517 บทที่ 1 ข้อ 6 “ระเบียบนี้มุ่งหมายเพื่อ

6.1 กำหนดหลักการขั้นมูลฐาน และมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้แก่ทางราชการ โดยให้ถือปฏิบัติตามความเหมาะสมและเป็นหลักประกันในด้านการรักษาความปลอดภัย

กำหนดให้อำนาจในการออกกระเปียบ หรือมีกฎหมายให้อำนาจในการที่จะออกกระเปียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ดังนั้น ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาตินี้ จึงไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นระเบียบปฏิบัติภายในที่กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี เพื่อใช้บังคับภายในส่วนราชการต่าง ๆ เท่านั้น โดยเนื้อหาจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติ เพื่อกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้ทางราชการ ป้องกันมิให้ความลับทางราชการรั่วไหล ป้องกันการจารกรรม และการก่อวินาศกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 มาตรา 11⁴⁹ ซึ่งการที่จะใช้พระราชบัญญัตินี้ได้ต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเสียก่อน คล้ายกับพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ว่าหมายถึง สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคง หรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบ หรือการสงครามตามที่จะได้มีการประกาศให้ทราบ แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลใช้บังคับ เพราะถูกยกเลิก โดยผลของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2548 เป็นต้นมา

กฎหมายที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหลายฉบับข้างต้น มีลักษณะเงื่อนไขเหตุที่จะนำมาใช้บังคับใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานนั้นจะใช้อำนาจที่มีอยู่มาจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์หรือไม่ เช่น พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26 นำมาใช้ได้ในเวลาที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือในเวลาสงครามเท่านั้น ขณะที่พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 นำมาใช้ได้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือสถานการณ์สงครามเช่นกัน รวมถึงพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นำมาใช้ได้ต่อเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเหมือนกัน เห็นได้ว่าเงื่อนไขการนำมาใช้มี

6.2 พิทักษ์รักษาและป้องกันสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการมิให้รั่วไหล หรือรู้ไปถึง หรือตกไปอยู่กับบุคคลผู้ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องทราบ

6.3 ป้องกันการจารกรรม ทั้งจากบุคคลภายในและภายนอกวงราชการ

6.4 พิทักษ์รักษาและป้องกันการก่อวินาศกรรมแก่บุคคล สิ่งของ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ฯลฯ

6.5 ป้องกันการบ่อนทำลายอันจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความสามัคคี หรือความมั่นคงแห่งชาติ”

⁴⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 มาตรา 11 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า ได้คบคิดกับคนในต่างประเทศเพื่อกระทำการใด ๆ อันจะเป็นการเสียหายแก่ประเทศ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ตรวจจดหมายหรือเอกสารติดต่อใด ๆ ของผู้นั้นได้”

ลักษณะเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันอย่างมาก แต่กฎหมายที่นำมาใช้กลับเป็นกฎหมายคนละฉบับกัน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายแต่ละฉบับก็เป็นเจ้าหน้าที่คนละหน่วยงานกัน อาจทำให้เกิดความสับสนแก่เจ้าหน้าที่ผู้สั่งการตามกฎหมายฉบับนั้น ๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง คือ เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ด้วย แต่อย่างไรก็ดีเห็นได้ว่าเนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าวที่มีลักษณะใกล้เคียงกันนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ดำรงอยู่แห่งรัฐ ซึ่งทุกคนในรัฐต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยิ่ง จึงจำเป็นที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบจะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง แต่เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมซึ่งต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตน จึงมีเหตุผลเพียงพอที่รัฐจะสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนได้แม้จะมีเหตุที่จะนำมาใช้บังคับใกล้เคียงกันก็ตาม

3.1.2 เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

กฎหมายที่รัฐนำมาใช้เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน นอกจากสาเหตุเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจรัฐออกกฎหมายเพื่อจำกัดการติดต่อสื่อสารของบุคคล โดยสาเหตุเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองคนส่วนใหญ่ในสังคม ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม หรือจารีตประเพณี ซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมให้การยอมรับ ดังนั้น หากมีผู้ใดฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าว บุคคลนั้นย่อมต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ประเทศไทยได้ตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25⁵⁰ ประกอบมาตรา 4⁵¹ แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 ให้อำนาจ

⁵⁰ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ไปรษณีย์ภัณฑ์ใดที่ส่งไปรษณีย์เป็นการฝ่าฝืนต่อบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ อธิบดี (ปัจจุบัน หมายถึง กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) อาจมีคำสั่งตามสมควรแก่กรณี กล่าวคือ

- (1) ให้กักไว้ หรือส่งต่อไป หรือส่งกลับไปยังผู้ฝาก หรือให้จำหน่ายเป็นอย่างอื่น
- (2) ให้เปิดตรวจหรือทำลายเสียได้ถ้าจำเป็นและเมื่อทำลายแล้วให้แจ้งไปให้ผู้ฝากทราบ
- (3) ให้ส่งตรงไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุสงสัยว่าเป็นความผิดอาญา เพื่อจัดการฟ้องร้อง”

⁵¹ พระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในการดำเนินกิจการไปรษณีย์ และธุรกิจอันเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ รวมทั้งธุรกิจอื่นที่ต่อเนื่องใกล้เคียงกัน หรือซึ่งเป็นประโยชน์แก่กิจการไปรษณีย์ ให้บริษัทมีอำนาจได้รับการยกเว้นมีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์ กฎหมายว่าด้วยการสื่อสารแห่งประเทศไทย หรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติไว้แก่ กสท. เว้นแต่กรณีที่มีบัญญัติไว้ตามมาตรา 6 มาตรา 12 และมาตรา 13”

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยกรรมการผู้จัดการใหญ่ มีอำนาจออกคำสั่งมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจเปิด ตรวจ กักเก็บ หรือทำลายไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ฝ่าฝืนตอบทบทวนคดีแห่งพระราชบัญญัตินี้ หากเข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ใช้บริการไปรษณีย์

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105⁵² ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ เป็นผู้มีอำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้อำนาจเจ้าพนักงานขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ โทรเลขให้ส่งเอกสารที่ต้องการมาให้ตน ส่วนราษฎรแม้จะเป็นผู้เสียหาย หรือคู่ความก็ไม่มีอำนาจขอเอกสารดังกล่าว⁵³

การขอค้นเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105 ซึ่งไม่ใช่เรื่องการค้นแต่เป็นเรื่องยึดอายัดเอกสารต่าง ๆ ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้⁵⁴

1. เอกสารที่เจ้าหน้าที่ต้องการ คือ จดหมาย ไปรษณีย์บัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารอื่นซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย ยกเว้นเอกสารได้ตอบระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยกับทนายความของผู้นั้น เพื่อให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หรือเป็นเอกสารระหว่างบุคคล เช่น ญาติผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งไปถึงพยานของผู้ต้องหาหรือจำเลย เจ้าพนักงานไม่มีอำนาจกระทำการดังกล่าว

2. การได้มาซึ่งเอกสารดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แห่งการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องพิจารณา หรือกระทำการอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. เจ้าพนักงานยื่นขอคำสั่งจากศาลให้มีถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ให้ส่งเอกสารนั้นมา โดยเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ต้องครอบครองเอกสารนั้นอยู่ คือยังไม่ได้นำจ่ายให้แก่ผู้รับหรือบุคคลอื่น หากส่งไปแล้ว การจะเอามาต้องดำเนินการตามวิธีธรรมดาในเรื่องหมายเรียก หรือหมายค้น

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105 บัญญัติว่า “จดหมาย ไปรษณีย์บัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารอื่นซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีได้ส่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ต้องการเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องพิจารณาหรือกระทำการอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายนี้ ให้ขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์โทรเลขให้ส่งเอกสารนั้นมา

ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าเอกสารนั้น ต้องการใช้เพื่อการดังกล่าวแล้ว ระหว่างที่ขอคำสั่งต่อศาลมีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไปรษณีย์โทรเลขเก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ใช่ถึงเอกสารได้ตอบระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยกับทนายความของผู้นั้น”

⁵³ เมธา วาติเจริญ. (2547). คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเชิงวิเคราะห์และเสนอแนะ. หน้า 84.

⁵⁴ ณรงค์ ใจหาญ. (2544). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 210.

4. ในระหว่างที่รอคำสั่งศาล ถ้าผู้บังคับการตำรวจ⁵⁵ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน ถ้าเห็นว่าเอกสารนั้นต้องการใช้ประโยชน์ในข้อ 2

3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14 จัตวา 11⁵⁶ ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีอำนาจเรียกหน่วยราชการ หรือเรียกบุคคลใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข่าวสาร ที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร ฯลฯ ที่เชื่อได้ว่าถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อให้มีคำสั่งอนุญาต เจ้าพนักงานจึงจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ตนต้องการได้ ถือเป็น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ใช้บริการไปรษณีย์

⁵⁵ ปัจจุบัน คือ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

⁵⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14 จัตวา บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุญาตจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

4. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46⁵⁷ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ดำเนินคดีกับผู้ที่น่าทรัพย์สินหรือเงินที่ได้มาจากกระทำความผิดอาญา มาแปรสภาพให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทางธุรกิจ รัฐจึงมีหน้าที่ต้องสืบหา ติดตามเอาทรัพย์สินดังกล่าวกลับคืนมาเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมาตรา 46 นี้มีที่มาจากมาตรา 18 ของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Model Electronic Surveillance Act 1996) ซึ่งกำหนดแนวทางให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการ 3 วิธี ได้แก่ การเข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน การเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสาร (รวมถึงการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์) และการเข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์⁵⁸

การหาข้อมูลและหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน ผู้กระทำความผิดจะปกปิดและคุ้มครองรักษาเป็นอย่างดีที่สุดเพื่อมิให้ถูกตรวจพบ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงต้องเพิ่มความระมัดระวังในการติดต่อสื่อสารและเก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ การจะทราบข้อมูลต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบ ปราบปราม เจ้าหน้าที่จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เป็นการเฉพาะเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิด โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นทางเอกสาร หรือเทคโนโลยี หรือข้อมูลทางบัญชีของผู้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงถ้อยคำในมาตรานี้ พบว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการพัฒนาวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น โดยเพิ่มขั้นตอนการตรวจสอบขึ้น คือ พนักงานของสำนักงาน ปปง. ต้องได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากเลขาธิการสำนักงาน ปปง. โดยต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียว⁵⁹ ต่อศาลแพ่งเพียงแห่งเดียว กรณีนี้ถือว่าการดำเนินการทางแพ่งมิใช่ทางอาญา แต่เนื่องจากการกระทบต่อทรัพย์สินและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่น กฎหมายจึงให้

⁵⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เมื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”

⁵⁸ สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. (2543). การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์. หน้า 54.

⁵⁹ คำขอฝ่ายเดียว มีความหมายเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา

ผ่านขั้นตอนการพิจารณาของศาลเสียก่อน⁶⁰ ดังนั้น ศาลจึงมีบทบาทในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐว่ามีเหตุผลเพียงพอเหมาะสมหรือไม่ที่จะเข้าไปตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บุคคลต้องสงสัย สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลให้พ้นจากการตรวจสอบจากอำนาจรัฐ

เห็นว่ามาตรา 46 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “...ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร...” ข้อมูลทางการสื่อสารเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ซึ่งรวมถึงการสื่อสารทางไปรษณีย์ด้วย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขอาชกรมอบหมายเพื่อเข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก หรือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมดำเนินการกับพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งศาลได้อนุญาต บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือโดยทันที⁶¹ จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อเป็นไปตามความในมาตรานี้ หมายความว่า จะต้องไม่ขัดขวางและต้องให้ความร่วมมือ มิฉะนั้นอาจจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือขัดคำสั่งศาลแล้วแต่กรณี

5. พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25⁶² บัญญัติขึ้นเพื่อในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทเฉพาะที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดี

⁶⁰ วิชัย ดันติกุลนันท์. (2543). คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 151.

⁶¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตาม พรบ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ข้อ 11.

⁶² พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความ

พิเศษ⁶³ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถหาข้อมูลข่าวสารได้ โดยวิธีพิเศษเฉพาะ เรียกกันโดยทั่วไปว่า การดักฟังหรือดักข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นอำนาจพิเศษทำนองเดียวกับมาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว แต่กฎหมายนี้ได้เพิ่มบทบัญญัติในลักษณะของการคุ้มครองสิทธิประชาชนมากขึ้น โดยเพิ่มขั้นตอนการตรวจสอบขึ้น คือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องขออนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร เมื่ออธิบดีอนุมัติแล้ว ก็จะต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้กระทำความผิดได้⁶⁴ ซึ่งขั้นตอนการเข้าถึงหรือให้ได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้ มีลักษณะใกล้เคียงกับการเข้าถึงหรือให้ได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 เช่นเดียวกัน

การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ ตามกฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่ากฎหมายฉบับต่าง ๆ ได้ให้อำนาจรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในการสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลใช้ติดต่อกัน โดยครอบคลุมสื่อต่าง ๆ เกือบทุกประเภท เพื่อให้รัฐทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105, พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546, พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.2477 มาตรา 10, พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. 2528 มาตรา 4 ให้อำนาจในการดักฟังการติดต่อสื่อสารทางสัญญาณวิทยุได้, พระราชบัญญัติกฎ

ร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุ หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่งให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด”

⁶³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547, มาตรา 21.

⁶⁴ กระทรวงยุติธรรม. (2547). 112 ปี กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม. หน้า 58.

อัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9, พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(5), พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25 เป็นต้น

6. ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ (Universal Postal Union) เป็นบทบัญญัติพื้นฐานที่ใช้บังคับกับการไปรษณีย์ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกและให้สัตยาบันไว้ทั้งสิ้น 190 ประเทศจาก 193 ประเทศทั่วโลก⁶⁵ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ทุกประเทศได้รับประโยชน์จากการติดต่อข่าวสารระหว่างกัน เป็นการสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ดังนั้น เห็นได้ว่ากิจการไปรษณีย์ของประเทศต่าง ๆ ต้องถือปฏิบัติตามสหภาพสากลไปรษณีย์โดยเคร่งครัด แต่บางประเทศอาจกำหนดเงื่อนไขบางประการให้แตกต่างไปตามวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละประเทศได้ โดยได้บัญญัติรับรองไว้ในพิธีสารต่อท้ายแห่งอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ เกี่ยวกับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์

ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ฉบับปัจจุบันเป็นฉบับที่ตราขึ้น ณ กรุงเวียนนา เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ.1964 มีข้อกำหนดต่าง ๆ รวม 33 มาตรา แยกรายละเอียดออกเป็น 3 หมวดคือ

หมวดที่ 1 ว่าด้วยข้อกำหนดเกี่ยวกับองค์กร แบ่งออกเป็น 4 บท เกี่ยวกับข้อกำหนดทั่วไปเกี่ยวกับสหภาพฯ เช่น ขอบเขต วัตถุประสงค์ของสหภาพฯ ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องยอมรับธรรมนูญนี้, การเข้าเป็นสมาชิกและการถอนตัวออกจากสมาชิกสหภาพฯ, เกี่ยวกับองค์กรของสหภาพฯ, การเงินของสหภาพฯ

หมวดที่ 2 ว่าด้วยบทบัญญัติต่าง ๆ ของสหภาพฯ แบ่งออกเป็น 4 บท เกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบัญญัติของสหภาพฯ เช่น ธรรมนูญ ระเบียบทั่วไป ข้อตกลงต่าง ๆ, การยอมรับและการเลิกผูกพันบทบัญญัติของสหภาพฯ, การแก้ไขบทบัญญัติของสหภาพฯ, การระงับข้อพิพาท

หมวดที่ 3 ว่าด้วยข้อกำหนดสุดท้ายเกี่ยวกับการบังคับใช้ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2509 และให้มีผลบังคับใช้โดยไม่จำกัดระยะเวลา

รายละเอียดสิ่งของที่ไม่นับฝาก หรือสิ่งของต้องห้ามมิให้ฝากส่งทางไปรษณีย์ที่ทุกประเทศต้องถือปฏิบัติตามกฎบัญญัติไว้ใน มาตรา 25 แห่งธรรมนูญสหภาพฯ ได้แก่

1. สิ่งของที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา และระเบียบปฏิบัติจะไม่สามารถรับฝากได้

⁶⁵ ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก www.en.wikipedia.org.

2. ห้ามสอดใส่สิ่งของต่าง ๆ ที่อ้างถึงข้างล่างนี้ในสิ่งของที่ฝากส่งทุกประเภท ยกเว้นที่กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติ

2.1 สิ่งเสพติดและวัตถุทำลายประสาท

2.2 วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ หรือวัตถุอันตรายอื่น ๆ รวมทั้งสารกัมมันตรังสี

2.2.1 สิ่งต่อไปนี้ไม่อยู่ภายใต้ข้อห้ามนี้

2.2.1.1 สารชีวภาพที่ฝากส่งเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา 44⁶⁶

2.2.1.2 สารกัมมันตรังสีที่ฝากส่งเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ ซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา 26⁶⁷

2.3 สิ่งลามกอนาจารหรือผิดศีลธรรม

2.4 สัตว์มีชีวิต นอกเหนือจากข้อยกเว้นที่ระบุไว้ในข้อ 3

⁶⁶ ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ มาตรา 44 สารชีวภาพ ที่ยอมรับฝากได้ ได้แก่

1. สารชีวภาพที่เน่าเปื่อยได้ สิ่งแพร่เชื้อและคาร์บอนไดออกไซด์แข็ง(น้ำแข็งแห้ง) ที่ใช้ทำความเย็นสำหรับสิ่งแพร่เชื้ออาจแลกเปลี่ยนกันทางไปรษณีย์ได้เฉพาะระหว่างห้องทดลองที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการแล้ว สินค้าอันตรายเหล่านี้จะยอมรับให้ฝากส่งทางไปรษณีย์อากาศได้โดยปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศ และข้อกำหนดทางเทคนิคขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) รวมทั้งระเบียบปฏิบัติของสมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) ว่าด้วยสินค้าอันตราย

2. สารชีวภาพที่เน่าเปื่อยได้ และสิ่งแพร่เชื้อที่ได้รับการบรรจุและหุ้มห่อตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในระเบียบปฏิบัติต้องชำระค่าบริการในอัตราไปรษณีย์ภัณฑ์เร่งด่วนหรืออัตราจดหมายลงทะเบียน ทั้งนี้อนุญาตให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมสำหรับการปฏิบัติการต่อสิ่งของดังกล่าวได้

2.1 การรับฝากสารชีวภาพที่เน่าเปื่อยได้และสิ่งแพร่เชื้อสามารถกระทำเฉพาะประเทศสมาชิกของการไปรษณีย์ที่ได้ประกาศยินยอมที่จะรับสิ่งของนั้น ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันหรือการให้บริการเพียงฝ่ายเดียว

2.2 สารชีวภาพหรือสิ่งแพร่เชื้อดังกล่าวจะต้องถูกขนส่งโดยเส้นทางที่เร็วที่สุด ซึ่งตามปกติคือทางอากาศ และต้องชำระค่าอากาศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องนำจ่ายโดยเร่งด่วน

⁶⁷ ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ มาตรา 26 สารกัมมันตรังสี ที่ยอมรับฝากได้ ได้แก่

1. การรับฝากสารกัมมันตรังสีที่ได้รับการหุ้มห่อและบรรจุตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องของระเบียบปฏิบัติกระทำได้เฉพาะระหว่างการไปรษณีย์ แจ้งว่ายินยอมรับสิ่งของนี้ไม่จะเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันหรือการให้บริการเพียงฝ่ายเดียว

2. การฝากส่งเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ ต้องชำระค่าไปรษณียากรในอัตราไปรษณีย์ภัณฑ์เร่งด่วนลงทะเบียนหรืออัตราจดหมายลงทะเบียน

3. ต้องจัดส่งสารกัมมันตรังสีที่บรรจุในไปรษณีย์ภัณฑ์หรือพัสดุไปรษณีย์ โดยเส้นทางที่เร็วที่สุดซึ่งตามปกติคือทางอากาศและต้องชำระค่าอากาศที่เกี่ยวข้องด้วย

4. สารกัมมันตรังสีฝากส่งได้เฉพาะผู้ฝากส่งที่ได้รับอนุญาตเป็นการเฉพาะเท่านั้น

- 2.5 สิ่งของซึ่งการนำเข้าหรือการเผยแพร่เป็นสิ่งของต้องห้ามในประเทศปลายทาง
- 2.6 สิ่งของซึ่งโดยลักษณะหรือการหุ้มห่ออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เจ้าหน้าที่ หรืออาจทำให้สิ่งของอื่น ๆ หรืออุปกรณ์ไปรษณีย์เปื้อนหรือเสียหาย
- 2.7 เอกสารมีลักษณะเป็นข่าวสารส่วนตัว ซึ่งแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลอื่นที่นอกเหนือไปจากผู้ฝากส่งและผู้รับหรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้ฝากส่งและผู้รับ
3. อย่างไรก็ตามสิ่งต่อไปนี้สามารถรับฝากได้
- 3.1 ในไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ไม่ใช่สิ่งของรับประกัน
- 3.1.1 ผึ้ง ปลิง และตัวไหม
- 3.1.2 ตัวเบียนและตัวห้ำที่ใช้สำหรับควบคุมการแพร่ขยายพันธุ์ของแมลงมีโทษและที่แลกเปลี่ยนกันระหว่างสถาบันที่ทางการรับรองแล้ว
- 3.2 ในพัสดุสัตว์มีชีวิตซึ่งการลำเลียงขนย้ายทางไปรษณีย์ได้รับอนุญาตตามระเบียบปฏิบัติของการไปรษณีย์ในประเทศที่เกี่ยวข้อง
4. ห้ามสอดใส่สิ่งของที่กล่าวไว้ข้างท้ายนี้ไว้ในพัสดุไปรษณีย์
- 4.1 เอกสารที่มีลักษณะเป็นข่าวสารส่วนตัว ซึ่งแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ฝากส่งและผู้รับหรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้ฝากส่งและผู้รับ
- 4.2 จดหมายโต้ตอบทุกชนิดที่แลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลอื่นที่นอกเหนือไปจากผู้ฝากส่งและผู้รับหรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้ฝากส่งและผู้รับ
5. ห้ามสอดใส่เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร ตราสารแทนตัวเงิน⁶⁸ ตราสารหลักทรัพย์ใด ๆ ที่ส่งขายให้แก่ผู้ถือ เช็กเดินทาง ทองคำขาว ทองคำ หรือเงินไม่ว่าจะเป็นรูปพรรณแล้วหรือไม่ก็ตาม รัตนชาติ เครื่องเพชรพลอย หรือของมีค่าอื่น ๆ ในสิ่งของต่อไปนี้
- 5.1 ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ไม่รับประกัน อย่างไรก็ตามหากกฎหมายภายในของประเทศต้นทางและปลายทางอนุญาตอาจจัดส่งสิ่งของดังกล่าวในช่องที่ปิดผนึกเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ลงทะเบียน
- 5.2 พัสดุไม่รับประกันที่แลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศที่ยอมรับ พัสดुरับประกันนอกจากนั้นการไปรษณีย์ใดๆ อาจห้ามการบรรจุทองคำแท่งในสิ่งของรับประกันหรือไม่รับประกันซึ่งส่งจากหรือส่งไปยังดินแดนของตน หรือส่งแบบปิดถุงผ่านดินแดนของตนการไปรษณีย์อาจจำกัดมูลค่าที่แท้จริงของสิ่งของเหล่านี้
6. ของตีพิมพ์และเครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ
- 6.1 จะต้องไม่มีข้อความหรือบรรจุเอกสารใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข่าวสารส่วนตัว

⁶⁸ ตราสารแทนตัวเงิน หมายถึง ตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงิน

6.2 จะต้องไม่บรรจุดวงตราไปรษณียากรหรือรูปแบบการชำระค่าไปรษณียากรใด ๆ
ไม่ว่าจะได้รับการประทับตราชัดเจนแล้วหรือไม่ หรือบรรจุเอกสารที่มีค่าแทนตัวเงินใด ๆ

7. การปฏิบัติต่อไปรษณียภัณฑ์ที่รับฝากไว้ผิด ได้กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติ อย่างไรก็ตามจะต้องไม่ส่งไปรษณียภัณฑ์ซึ่งบรรจุสิ่งของที่ระบุไว้ในข้อ 2.1 ข้อ 2.2 และข้อ 2.3 ต่อไปยังปลายทาง นำจ่ายให้แก่ผู้รับหรือส่งคืนต้นทางไม่ว่าสถานการณ์ใด

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหภาพฯ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1885 ทำให้มีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งสหภาพฯ อนุสัญญาสากลไปรษณีย์ และข้อตกลงที่ประเทศไทยให้ความเห็นชอบด้วย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหภาพฯ ที่ต้องการให้มีการจัดการ สร้างความมั่นคง และปรับปรุงประสิทธิภาพบริการระหว่างประเทศให้ดีขึ้นครอบคลุมได้ทั่วโลก ส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านบริการไปรษณีย์ ด้วยเหตุนี้การที่ประเทศไทยจะตรากฎหมายเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ขึ้นใช้บังคับภายในประเทศ จึงต้องอนุวัติตามธรรมเนียมสหภาพสากลไปรษณีย์ ซึ่งกฎหมายไปรษณีย์ที่ใช้บังคับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน จะด้วยเหตุเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ตาม การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่กฎหมายฉบับต่าง ๆ ให้ความสำคัญ เห็นได้ว่ากฎหมายหลายฉบับที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติโดยชอบภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด ได้กำหนดมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐไว้อย่างชัดเจน นอกเหนือจากการตรวจสอบการใช้อำนาจภายในซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรต้องทำอยู่แล้ว โดยให้องค์กรภายนอก คือ ศาลเข้ามาตรวจสอบถ่วงดุล ก่อนว่ามีเหตุอันสมควรเพียงพอหรือไม่ ที่เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน กรณีนี้สังเกตได้ว่าหากเป็นกฎหมายที่ใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กฎหมายกำหนดให้ยื่นขออนุญาตต่อศาลก่อนว่ามีเหตุอันสมควรที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ ถ้ามีเหตุอันสมควรจึงสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เช่น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 แต่ถ้าเป็นกฎหมายที่ใช้เพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ กฎหมายมิได้กำหนดให้ต้องยื่นขออนุญาตจากศาลก่อนเพราะถือเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง ไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบใด ๆ ก็สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เช่น พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9, พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง จะเห็นว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่จะไม่ระบุวิธีการขั้นตอนการเก็บรักษาข้อมูล หรือขั้นตอนวิธีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ เช่น พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477, พระราชบัญญัติกฤษฎีกาศึก พ.ศ.2547 มีเพียงบางฉบับที่บัญญัติไว้ แต่เป็นการบัญญัติไว้แต่เพียงกว้าง ๆ ให้นหน่วยงานนั้นมีอำนาจกำหนดมาตรการวิธีการขึ้นใช้บังคับในหน่วยงานนั่นเอง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 และ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 กำหนดให้การเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 กำหนดให้การเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูล เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม เป็นต้น ทำให้การเก็บรักษาข้อมูลหรือการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ไม่มีบรรทัดฐาน ไม่มีหลักประกันให้แก่ผู้ที่ถูกจำกัดการสื่อสารว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตน จะไม่ถูกนำไปนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ หรือจะไม่ถูกนำไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่นอันอาจทำให้ได้รับความเสียหาย

3.2 รูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้ในมาตรา 37 วรรคหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ได้บัญญัติถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้ในมาตรา 37 วรรคท้ายเช่นเดียวกัน เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ได้บัญญัติถึงรายละเอียดการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการส่งสิ่งของทางไปรษณีย์ และให้อำนาจในการดำเนินการกับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ไว้หลายลักษณะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนี้

3.2.1 สิ่งของต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์

เมื่อมีการส่งข่าวสาร หรือสิ่งของถึงกัน ย่อมมีการส่งข่าวสารหรือสิ่งของบางอย่างที่ผิดกฎหมาย หรือไม่เหมาะสม โดยใช้กิจการไปรษณีย์เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนส่วนรวม กฎหมายจึงกำหนดให้สิ่งของบางประเภทมิให้นำส่งทางไปรษณีย์ ในขั้นต้นต้องทราบก่อนว่าสิ่งของส่งทางไปรษณีย์หมายถึงสิ่งของประเภทใดบ้าง ซึ่ง “ไปรษณียนิเทศ พ.ศ.2544” ได้แบ่งสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ออกเป็น 3 ประเภท คือ⁶⁹

⁶⁹ ไปรษณียนิเทศ พ.ศ.2544 ข้อ 308.

1. ไปรษณีย์ภัณฑ์ หมายถึง ข่าวดสารหรือสิ่งของซึ่งฝากส่งเข้าสู่ทางไปรษณีย์ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของไปรษณีย์ภัณฑ์ แบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ

1.1 จดหมาย

1.2 ไปรษณียบัตร

1.3 ของตีพิมพ์

1.4 พัสดุย่อย

1.5 เครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ

2. พัสดุไปรษณีย์ หมายถึง หีบห่อบรรจุสิ่งของ ตัวอย่างสินค้า หรือสินค้าซึ่งฝากส่งตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของพัสดุไปรษณีย์

3. ไปรษณีย์ด่วนพิเศษ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ เช่น ข่าวดสาร เอกสารธุรกิจการค้า สิ่งพิมพ์ ตัวอย่างสินค้า สินค้า เป็นต้น ซึ่งฝากส่งโดยใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS)

สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ให้ถือว่าอยู่ในทางไปรษณีย์ ตั้งแต่เวลาที่ได้อัดใส่ลงในตู้ไปรษณีย์ หรือได้มอบให้แก่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์จนถึงเวลาที่ได้อำนาจให้ผู้รับ หรือจำนำผู้ฝากส่งหรือได้จัดการเป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับ หรือระเบียบเกี่ยวกับการไปรษณีย์บัญญัติไว้ เช่น ส่งมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อดำเนินการต่อไป

สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่อยู่ในทางไปรษณีย์ ย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฝากส่งเสมอ⁷⁰

อนุสัญญาสากลไปรษณีย์ กำหนดสิ่งของที่ไม่รับฝากหรือสิ่งของต้องห้ามมิให้ประเทศภาคีสมาชิกไปรษณีย์รับฝากส่งแก่กัน โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 25 และประเทศไทยได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ดังกล่าว กำหนดให้สิ่งของบางอย่างต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์ ดังนี้

1. วัตถุมีคมไม่มีเครื่องหุ้มห่อป้องกันพอ หรือวัตถุระเบิด หรือสิ่งโสโครก หรือสิ่งมีพิษ หรือสัตว์มีชีวิต หรือสิ่งของที่มีสภาพอันน่าจะทำให้เกิดอันตราย หรือเสียหายแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือแก่เจ้าพนักงาน เว้นไว้แต่จะมีข้อบังคับหรือเงื่อนไขกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น⁷¹

2. ไปรษณีย์ภัณฑ์อันเห็นได้ประจักษ์ว่ามีถ้อยคำ เครื่องหมาย หรือลวดลายเป็นเสียนหนามแผ่นดิน หรือหยาบช้า ลามก หรือเป็นที่ยุยงส่งเสริมให้มีการกำเริบ หรือหยาบคาย หรือขู่เข็ญ หรือกรรโชก หรือพรูสาทอย่างร้ายแรงหรือสิ่งอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมาย⁷²

⁷⁰ ไปรษณีย์นิเทศ พ.ศ.2544 ข้อ 309.

⁷¹ แห่งเดิม. ข้อ 19.1, ข้อ 321-322.

⁷² แห่งเดิม. ข้อ 19.2

3. ธนบัตร⁷³

หากตรวจพบว่ามีสิ่งของต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้กำหนดวิธีการกับสิ่งของดังกล่าวไว้หลายประการ เช่น กรณีเป็นจดหมายลูกโซ่⁷⁴ ให้ทำลายเสีย, หากเป็นวัตถุลามก อนาจาร ให้ทำลายเสีย หรือส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการตามกฎหมาย เป็นต้น

สิ่งของบางประเภทสามารถส่งทางไปรษณีย์ได้ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด⁷⁵ เช่น สิ่งเสพติดให้โทษ หรือวัตถุซึ่งออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ส่งเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ทางวิทยาศาสตร์ หรือการตรวจพิสูจน์ของส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง สามารถฝากส่งทางไปรษณีย์ได้ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องขอทำความตกลงกับไปรษณีย์ก่อน และหากเป็นการส่งไปต่างประเทศจะส่งได้เฉพาะประเทศที่ยอมรับให้ส่งสิ่งของเหล่านี้ได้ เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น

เห็นได้ว่าสิ่งของต่าง ๆ ที่ห้ามฝากส่งล้วนแล้วเป็นแต่สิ่งของที่ผิดกฎหมายของทุกประเทศ เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่การที่นำมาบัญญัติให้อย่างชัดเจนในกฎหมายไปรษณีย์ เป็นการย้ำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าทุกประเทศต้องร่วมมือกันรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อให้บริการไปรษณีย์เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติมากที่สุด แต่บางประเทศอาจกำหนดให้สิ่งของบางอย่างเพิ่มเติมนอกเหนือจากอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ได้ โดยได้บัญญัติไว้ในพิธีสารต่อท้ายแห่งอนุสัญญาสากลไปรษณีย์⁷⁶ เช่น ไปรษณีย์อิหร่าน (สาธารณรัฐอิสลาม) ไม่ยอมรับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่บรรจุสิ่งของที่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม, การไปรษณีย์เวียดนาม สงวนสิทธิที่จะไม่ยอมรับจดหมายบรรจุสิ่งของหรือสินค้า เป็นต้น

3.2.2 การตรวจค้น จับกุม หน่วยงานตัวบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์

การตรวจค้น จับกุม หน่วยงานตัวบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์เป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นมีอำนาจดำเนินการ เป็น

⁷³ แหล่งเดิม. ข้อ 22

⁷⁴ จดหมายลูกโซ่ คือ จดหมายที่เป็นหนังสือที่มีข้อความเหมือนกันทุกฉบับที่ผู้ฝากส่งจัดทำขึ้นเพื่อส่งถึงผู้รับ มีข้อความชักชวนหรือข่มขู่ให้ผู้ที่ได้รับ ต้องจัดทำสำเนาที่มีลักษณะเช่นเดียวกันเพื่อส่งต่อไปให้บุคคลอื่นต่อไป เช่น หนังสือเวียนเกี่ยวกับโซคลาก หรือคำรายาผีบอก หากทำตามทีระบุจะโชคดี มีโซคลาก แต่หากไม่ทำตามจะพบสิ่งไม่ดี เหตุร้ายต่าง ๆ

⁷⁵ แหล่งเดิม. ข้อ 322.

⁷⁶ พิธีสารต่อท้ายแห่งอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ มาตรา 12-14.

การกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นของกลาง หรือเป็นพยานวัตถุ ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพต่อตัวบุคคล คือผู้ที่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ โดยกฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์ในการตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ที่บัญญัติว่า

“ผู้ใดฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยอำนาจสิทธิขาดของรัฐบาล เจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบอำนาจจากอธิบดีเป็นหนังสือโดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี อาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้เป็นเวลาอันควรเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้”

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ประกอบมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แล้วพบว่ามิมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดอำนาจในการจับและคุมขัง ค้น หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีผลกระทบต่ออำนาจตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 หลายมาตรา คือ

มาตรา 29 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

มาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 237 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ด้วย”

และมาตรา 238 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ก่อนเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 มาตรา 15 บัญญัติให้พนักงานไปรษณีย์เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ประกอบพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 มาตรา 4 ให้ผู้ว่าการการสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม มอบอำนาจให้พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้เป็นเวลาอันควร ซึ่งผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 จึงเห็นได้ว่าพนักงานไปรษณีย์มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายไปรษณีย์ได้

แต่เมื่อแปรสภาพเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 มาตรา 13 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่งตั้งลูกจ้างของบริษัท หรือบุคคลอื่นใดเป็นเจ้าพนักงาน ในกรณีที่มีความจำเป็นในการป้องกันหรือระงับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์ได้ ซึ่งคำว่า “ป้องกันหรือระงับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์” ใน

พระราชกฤษฎีกาดังกล่าว เทียบได้กับคำว่า “ฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้” ตามความในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ดังนั้น ผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้แต่งตั้งให้มีหน้าที่ดังกล่าว จึงมีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาลได้ โดยจะถือได้ว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจกระทำได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือไม่

จึงทำให้เกิดปัญหาที่ว่าพนักงานไปรษณีย์ยังคงมีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวตัวบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ได้หรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าว มีผลกระทบต่ออำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 ประกอบกับมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 ที่ได้ให้อำนาจผู้ว่าการโดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีมอบอำนาจให้พนักงานมีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้เป็นเวลาอันสมควรซึ่งผู้กระทำการฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 อำนาจดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจสิทธิขาดในการจัดการไปรษณีย์ที่รัฐบาลมอบให้บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด แต่อาจไม่สามารถใช้บังคับได้เพราะขัดกับรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องการบังคับใช้อำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติมาตรา 78 เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับเป็นการชั่วคราวในวาระเริ่มแรก ตามมาตรา 335(1) ที่บัญญัติว่า

“ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับกรณีต่าง ๆ ภายใต้ง่อนไขดังต่อไปนี้

(1) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวการดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 29 ทั้งนี้ ให้นำไปใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

หากตีความตามตัวอักษรของรัฐธรรมนูญมาตรา 335(1) เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาใช้บังคับก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

(รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540) พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540 จึงยังมีผลใช้บังคับต่อไปได้ ดังนั้น พนักงานไปรษณีย์ยังคงมีอำนาจในการตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยว ผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อทบัญญัติไปรษณีย์ได้โดยไม่ต้องมีคำสั่ง หรือหมายศาล ไม่ถือว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 มาตรา 237 และมาตรา 238 แต่อย่างใด และถือว่าทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจกระทำได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล

ในส่วนนี้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญฯ ต้องพิจารณาถึงรายละเอียดของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 แยกอำนาจเป็น 2 ส่วน คือ “การค้น” กับ “การจับ หรือหน่วงเหนี่ยว” ตัวบุคคลผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายไปรษณีย์

ในเบื้องต้นการที่จะใช้อำนาจแทนรัฐในการตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยวบุคคลแทนรัฐได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่รัฐได้มอบอำนาจ หรือแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดำเนินการแทนรัฐเสียก่อนจึงสามารถตรวจค้น จับกุมได้ ซึ่งการที่จะแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานได้ ต้องแต่งตั้งตามกฎหมายจะต้องมีกฎหมายระบุถึงวิธีการแต่งตั้งเอาไว้ นอกจากกรณีที่กฎหมายระบุถึงวิธีการแต่งตั้งไว้และได้มีการแต่งตั้งโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ระบุนั้น อาจเป็นกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายทั่วไปก็ได้ จึงเห็นได้ว่าผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นต้องมีกฎหมายให้อำนาจแต่งตั้งได้ และต้องดำเนินการตามที่กฎหมายระบุไว้ หากผิดไปจากนี้แล้วไม่เป็นเจ้าพนักงาน เช่น นายอำเภอตั้งราษฎร ควบคุมผู้ต้องหา ก็ไม่ทำให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หากราษฎรปล่อยตัวผู้ต้องหาไปก็ไม่ผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปล่อยผู้ต้องหาคุมขังให้หลบหนีไป สรุปได้ว่า ถ้าแต่งตั้งนอกกฎหมายหรือผิดกฎหมายย่อมไม่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงาน หรือผู้ที่แต่งตั้งนั้นไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ไม่เป็นเจ้าพนักงานเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 มาตรา 13 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่งตั้งลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดเป็นเจ้าพนักงานได้ ผู้ที่ได้รับอำนาจดังกล่าวจึงเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย แต่เมื่อเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายแล้วจะมีอำนาจอำนาจตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยว ผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อทบัญญัติไปรษณีย์ได้หรือไม่ จำต้องศึกษาจากหลักเกณฑ์ในเรื่อง “การค้น” กับ “การจับ หรือหน่วงเหนี่ยว” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกฎหมายรัฐธรรมนูญต่อไป ดังนี้

การค้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า “การหา สืบหา และเสาะหา” แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้ให้ความหมายของ “การค้น” ไว้ แต่ได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการค้นไว้เช่น

- คณิต ฅ นคร⁷⁷ เห็นว่า การค้นเป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการ เป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นของกลาง พยานวัตถุ หรือกระทำเพื่อช่วยบุคคล

การค้น เป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือ ในกรณีที่เป็น การค้นสถานที่ การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิเข้าบ้าน และในกรณีที่เป็นการค้นตัวบุคคล การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิส่วนบุคคล หรือเสรีภาพในร่างกาย เพื่อเป็นการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้วางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ ค้นไว้ ทั้งนี้ เพื่อความเป็นเสรีนิยมของกฎหมาย

- จิรนิติ หะวานนท์ ได้ให้ความหมายของการค้นว่ามีอยู่ 2 ประเภท คือ⁷⁸

ความหมายโดยทั่วไป การค้น คือ การที่เจ้าพนักงานล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยอาศัย อำนาจกฎหมายเพื่อหาสิ่งของหรือบุคคล กับ

ความหมายในทางเทคนิคของกฎหมาย เห็นว่าเดิมการค้นยึดหลักบุกรุก เพราะเข้าใจว่า การค้นจะต้องมีการกระทำอันเป็นการบุกรุกเข้าไปในเคหสถานของบุคคล แต่อีกหลักหนึ่งเห็นว่า การค้นไม่ใช่เรื่องบุกรุก แต่เป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนตัว (privacy)

เมื่อพิจารณาจากเรื่อง การค้นและการออกหมายค้น แล้วอาจพอสรุปลักษณะ ความหมายของการค้นได้ ดังนี้⁷⁹

1. เป็นมาตรการของรัฐที่จะบังคับต่อประชาชนในการดำเนินคดีอาญา
2. เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจตรวจค้น
3. ต้องเป็นการค้น เพื่อพบสิ่งของซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐาน, สิ่งของที่หาย, สิ่งของซึ่ง มีไว้เป็นความผิด, ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือได้ใช้หรือตั้งใจใช้ในการกระทำความผิด เพื่อพบ สิ่งของตามคำสั่งศาล หรือเพื่อพบบุคคลที่ต้องการจับ หรือพบและช่วยเหลือบุคคล

ผู้มีอำนาจค้น คือ เจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้แก่ “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” และ “พนักงานสอบสวน” โดยให้หมายความถึง เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งเจ้าพนักงาน

⁷⁷ คณิต ฅ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 258.

⁷⁸ จิรนิติ หะวานนท์. (2546). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 19.

⁷⁹ สมศักดิ์ ถนอมบุญ. (2541). อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้นยานพาหนะ. หน้า 13.

กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พศดี พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งคนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม⁸⁰ ดังนั้น ลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปรษณีย์ ให้มีหน้าที่ตรวจค้น ผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ จึงอยู่ในความหมายนี้เช่นกัน

เรื่องที่จะต้องพิจารณาต่อมา ก็คือ มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ที่บัญญัติ “ผู้ใดฝ่าฝืน...เจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบอำนาจ...อาจตรวจค้น...เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้” เห็นได้ชัดว่าเมื่อลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นที่ได้รับการแต่งตั้ง พบผู้กระทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 78 ย่อมมีอำนาจตรวจค้นบุคคลผู้นั้นได้ ในลักษณะการตรวจค้นตัวผู้ต้องหา หากว่าผู้ฝ่าฝืนถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องศาล⁸¹ และมีอำนาจตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานหากเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ได้เช่นกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ที่ห้ามมิให้ค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น....ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในวรรคก่อนว่าลูกจ้างบริษัท หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปรษณีย์ ย่อมมีหน้าที่ตรวจค้นบุคคลได้ ดังนั้น หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายไปรษณีย์ ย่อมเข้าข้อยกเว้นที่ให้ค้นตัวผู้นั้นได้ไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดีเรื่องการค้นนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 31 ที่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลไว้ว่า ห้ามมิให้กระทำการ...ตรวจค้นตัวบุคคล หรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และมาตรา 35 บัญญัติคุ้มครองเสรีภาพในเคหสถานไว้ว่า การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบกับมาตรา 238 ซึ่งบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องการค้นไว้ว่า จะกระทำมิได้เมื่อมีคำสั่งหรือหมายศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล แสดงว่ารัฐธรรมนูญต้องการให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยหน่วยงานภายนอก คือ ศาล แสดงให้เห็นว่าการ

⁸⁰ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

⁸¹ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2)

ดำเนินคดีกับบุคคล มีลักษณะที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันมีลักษณะความเป็นเสรีนิยม (Liberalism) และมีการตรวจสอบการใช้อำนาจอันมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย⁸²

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า แม้พนักงานไปรษณีย์มีอำนาจตรวจค้นตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 แล้วเห็นว่าอำนาจตรวจค้นตัวบุคคลผู้ฝ่าฝืนไม่สามารถใช้บังคับได้ เนื่องจากไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามที่ได้กล่าวมาในวรรคก่อน ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ อีกทั้งความผิดฐานกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายไปรษณีย์ ก็มีโทษความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่อย่างใด ถึงขนาดที่จะให้รัฐมีสิทธิละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลได้ จึงเห็นว่าไม่อาจถือได้ว่า มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตรวจค้นผู้ฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล

“การจับ” เป็นมาตรการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการถูกจับโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ การจับจึงจะกระทำได้โดยหลักคือต้องมีหมายจับ เว้นแต่กรณีเร่งด่วนที่ไม่อาจรอให้มีการออกหมายก่อนได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้ให้ความหมายของ “การจับ” ไว้เช่นเดียวกับ “การค้น” แต่ได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการจับไว้เช่น

- คณิต ฌ นคร⁸³ เห็นว่าการจับเป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ท่าของบุคคล ซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ท่าของบุคคลนี้ หมายถึงเสรีภาพในการที่จะไปไหนมาไหนได้โดยปราศจากการถูกจำกัดเขต

- จิรนิติ หะวานนท์ ได้ให้ความหมายของการจับว่า⁸⁴ คือ การควบคุมความเคลื่อนไหวของบุคคลโดยเจ้าพนักงานเพื่อให้เขาให้การตอบข้อกล่าวหาทางอาญา ซึ่งจะต้องมีการยึดตัวบุคคลไว้ ไม่ใช่เพียงการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเท่านั้น

ผู้มีอำนาจจับผู้กระทำความผิดก็คือ

1. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78)
2. ราษฎรจับเอง (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 79)

⁸² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, 23 กันยายน). “กระบวนการยุติธรรมกับการสร้างความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัญญัติ*, 4, 54. หน้า 56.

⁸³ คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม. หน้า 235.

⁸⁴ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 45.

3. ราษฎรช่วยเจ้าพนักงานจับ (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82)
4. นายประกันจับผู้ที่ตนประกัน (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117)
5. เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

การจับเป็นการใช้อำนาจรัฐ โดยปกติเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่จะทำการจับได้ แต่มีบางกรณีที่กฎหมายให้อำนาจราษฎรทำการจับบุคคลได้ด้วย⁸⁵ คือ

1. เมื่อมีการกระทำผิดซึ่งหน้าและความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. เมื่อเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือเพื่อจัดการตามหมายนั้น

ผู้มีอำนาจจับ คือ เจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้แก่ “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” และ “พนักงานสอบสวน” โดยให้หมายความถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพัสติเจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งคนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม⁸⁶ ดังนั้น ลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปรษณีย์ให้มีหน้าที่ตรวจจับ ผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ อยู่ในความหมายนี้เช่นกัน ลักษณะเดียวกับที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในเรื่องการตรวจค้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ได้กำหนดหลักการจับว่าห้ามมิให้จับ ถ้าไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่เข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งข้อยกเว้นตามมาตรา 78(1) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 ที่ให้จับโดยไม่มีหมายจับเมื่อบุคคลที่จะถูกจับได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนกรณีตามมาตรา 78 (2)-(4) ถือเป็นกรณีมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับโดยไม่มีหมายตามกฎหมายบัญญัติ⁸⁷ ดังนั้น หากจะตีความตามตัวอักษรแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าหากลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย พบบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายไปรษณีย์ซึ่งหน้า ผู้นั้นย่อมมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ ตามข้อยกเว้น มาตรา 78(1) ที่ให้จับโดยไม่มีหมายจับเมื่อบุคคลที่จะถูกจับได้กระทำความผิดซึ่งหน้า

แต่ถ้าเป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 78(2),(3),(4) เห็นว่าลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ไม่มีอำนาจจับกุมผู้นั้นโดยอาศัย 78 (2),(3),(4) ได้เพราะ

⁸⁵ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 146.

⁸⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

⁸⁷ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. (2547). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา พร้อมด้วยตัวบทและคำอธิบายมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่. หน้า 255.

1. มาตรา 78 (2) ต้องเป็นพฤติกรรมอันควรสงสัยว่าน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น ซึ่งความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ไม่อาจถือได้ว่าจะทำให้เกิดเหตุร้ายแรงแก่ผู้อื่น

2. มาตรา 78 (3) เป็นกรณีมีเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้ ซึ่งความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ไม่อาจถือว่ามี ความจำเป็นเร่งด่วนจนไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้

3. มาตรา 78 (4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117 ซึ่งไม่เกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการตีความกฎหมายที่ดีจะต้องตีความตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมายฉบับนั้น หรือมาตรานั้นออกมา มิใช่จะตีความตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียวซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา หรือความเข้าใจผิดต่อเจตนาของกฎหมายฉบับนั้นผิดไป เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องการจับไว้ว่า จะกระทำได้อต่อเมื่อมีคำสั่งหรือหมายศาล เว้นแต่ในกรณีจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกไว้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีอาญา โดยกำหนดให้มีการตรวจสอบอำนาจการจับของเจ้าพนักงาน โดยองค์กรภายนอก คือ องค์กรศาล⁸⁸ หรือหากจะตีความตามตัวอักษรเห็นว่าเมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติเรื่องเหตุจำเป็นให้จับได้ไว้อย่างชัดเจน การกระทำผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ยังไม่เข้าข่ายยกเว้นที่จะให้จับได้โดยไม่มีคำสั่งหรือหมายศาล ดังนั้น จึงเห็นว่าไม่อาจถือได้ว่า มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจลูกจ้างบริษัทหรือบุคคลอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจจับกุมหรือหน่วงเหนี่ยว ผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วเห็นว่า มาตรา 237 และมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ มุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยกำหนดให้ผู้ที่มีอำนาจออกหมาย หรือคำสั่งเป็นคนละองค์กรกับผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการ อันจะเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของประชาชน และการดำเนินการดังกล่าวจะกระทำได้อต่อเมื่อปฏิบัติในขอบเขตและเงื่อนไขที่จำกัดเท่าที่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ และตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น⁸⁹ ซึ่งสอดคล้องกับ

⁸⁸ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 57.

⁸⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 452/2546.

ในต่างประเทศมองว่าไม่ถูกหลักการ ควรให้ศาลเป็นผู้ออกหมายจับหรือหมายต่าง ๆ เพื่อให้ศาลได้ตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ว่ามีเหตุเพียงพอหรือไม่ที่จะจับกุมบุคคล แต่เดิมอำนาจในการจับกุมหรือคุมขังบุคคลนั้น จะต้องมีการสั่งหรือหมายของศาล เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติไพรณีย์ พ.ศ.2477 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงาน⁹⁰ มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ต้องมีการสั่งหรือหมายศาล นอกจากจะเป็นบทบัญญัติที่กระทบสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายของบุคคลตามมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว กรณีดังกล่าวมิได้บัญญัติเหตุจำเป็นให้จับได้ตามมาตรา 237 หรือมีเหตุให้ค้นได้ตามมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยไม่ต้องมีการสั่งหรือหมายศาล ดังนั้น หากเจ้าพนักงานตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไพรณีย์ พ.ศ.2477 จะตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิด จึงต้องมีคำสั่งหรือหมายศาลตามมาตรา 237 หรือมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถือไม่ได้ว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไพรณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องมีการสั่งหรือหมายศาล ดังนั้น พนักงานไพรณีย์จึงไม่มีอำนาจที่จะตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยว ผู้กระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไพรณีย์ โดยไม่ต้องมีการสั่งหรือหมายของศาล

เมื่อพิจารณาแล้วจากที่ได้วิเคราะห์มาแล้วดังกล่าวข้างต้น เห็นว่าผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไพรณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 มาตรา 13 จึงไม่มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไพรณีย์มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไพรณีย์ พ.ศ.2477 ได้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าปัจจุบันกิจการไพรณีย์ได้แปรสภาพเป็นบริษัท จำกัด ก็เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานและการให้บริการแก่ประชาชนมาก

⁹⁰ เมื่อมีการแปลงสภาพ กสท. เป็นบริษัท ไพรณีย์ไทย จำกัด แล้ว ตามมาตรา 4 และมาตรา 13 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไพรณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดเป็นเจ้าพนักงานในกรณีที่มีความจำเป็นในการป้องกันหรือระงับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยไพรณีย์ ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไพรณีย์ฯ จึงโอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 13 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไพรณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546

ยิ่งขึ้น ซึ่งต้องเน้นการให้บริการ(Service) มากกว่า เมื่อดูจากรูปแบบการให้บริการของบริษัทเอกชนต่าง ๆ เช่น FedEx express, DHL, UPS กฎหมายต่างประเทศก็มีได้ให้อำนาจบริษัทเหล่านั้น ตรวจสอบ หนังสือ จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายไปรษณีย์แต่อย่างใด อีกทั้งถ้ากฎหมายยังคงให้อำนาจดังกล่าวแก่บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด อาจจะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ คือ หากมีอำนาจที่จะการตรวจค้น จับกุม หรือหนังสือผู้ซึ่งกระทำความผิดก็ตาม แต่ไม่มีสถานที่ที่จะใช้เพื่อควบคุมตัวผู้กระทำความผิด หากจัดหาสถานที่เพื่อควบคุมตัวไว้แล้วก็ตาม แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่โดยตรงทำหน้าที่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เป็นการสร้างภาระแก่เจ้าหน้าที่โดยไม่จำเป็น ทั้งที่มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามกฎหมายอยู่แล้ว คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากิจการไปรษณีย์ยังไม่เคยนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับแต่อย่างใด การกระทำความผิดในลักษณะนี้เมื่อมีการเปิดเสรีแล้วย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะนำบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับ เพราะเป็นการแข่งขันการให้บริการโดยตรง ดังนั้น อำนาจหน้าที่ในการตรวจค้น จับกุมฯ ควรมอบให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรง สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารโดยชอบด้วยกฎหมาย

3.3 บทลงโทษผู้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพทางไปรษณีย์

3.3.1 พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477

พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 โดยอาศัยมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 มีมาตราที่บัญญัติให้ลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนเสรีภาพในการสื่อสารของผู้อื่นทางไปรษณีย์ไว้หลายมาตรา โดยแยกเป็นความผิดที่เจ้าพนักงานกระทำความผิด กับความผิดที่บุคคลทั่วไปที่มีใช้เจ้าพนักงาน ซึ่งความผิดที่เจ้าพนักงานกระทำความผิดได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 58 ว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานกระทำความผิดหน้าที่ของตนเปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิดถุงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือตั้งใจลักหรือหนังสือหรือหนังสือ หรือยอมให้ผู้อื่นลัก หรือหนังสือหรือหนังสือไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ผู้ใดมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินพันบาท

แต่มาตรานี้ไม่กินความถึงการเปิด หรือลัก หรือหนังสือหรือหนังสือไปรษณีย์หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามคำสั่งของรัฐมนตรีหรือศาลที่มีอำนาจ”

กับความผิดที่บุคคลทั่วไปซึ่งมิใช่เจ้าพนักงานกระทำความผิด ในมาตรา 70 บัญญัติว่า

“ผู้ใดขัดขวาง กีดกัน หนังสือหรือ กัก หรือทำให้เนิ่นช้าต่อการนำถุงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือด้วยอุบายอย่างใด ๆ เปิดถุงไปรษณีย์หรือ

ไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตาม คำสั่งของรัฐมนตรี หรือของศาลที่มีอำนาจผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรานี้ ไม่ตัดอำนาจที่จะกักเจ้าพนักงานหรือบุคคลใดที่กำลังนำส่งทางไปรษณีย์หรือ ไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ โดยมีข้อหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะ อาชญา หรือกฎหมายอื่นที่ใช้อยู่ในเวลานั้น”

และในมาตรา 71 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดยึด หรือจงใจซ่อนเร้น เก็บ หรือกักทางไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่ง ทางไปรษณีย์โดยเจตนาทุจริต หรือเมื่อเจ้าพนักงานได้ร้องขอ ยังละเลยไม่ยอมมอบทางไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ อันควรมอบให้แก่ผู้อื่น ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และ ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

เห็นว่ามาตรา 58 กำหนดความผิดกรณีเป็นเจ้าพนักงานกระทำความผิดหน้าที่ของตนโดยการ เปิด กักหรือหน่วงเหนี่ยวไปรษณีย์ และจะเป็นความผิดต่อเมื่อได้เปิดไปรษณีย์แล้ว แต่ถ้านำเอา ข้อความที่เปิดไปเผยแพร่ ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 163(4) อีกกระทงหนึ่ง

3.3.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ในประมวลกฎหมายอาญา มีมาตราที่บัญญัติให้ลงโทษบุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนสิทธิ และเสรีภาพในการสื่อสารของผู้อื่นไว้หลายมาตรา ในภาค 2 ความผิด ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 163 บัญญัติว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ในการไปรษณีย์ โทรเลขหรือโทรศัพท์ กระทำการอันมิ ชอบด้วยหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิด จดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข
 - (2) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข
 - (3) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข หรือ
 - (4) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์
- ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”
- คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ “ความบริสุทธิ์สะอาดแห่งอำนาจรัฐ หรือ ความบริสุทธิ์สะอาดแห่งตำแหน่ง”⁹¹

⁹¹ คณิศ ณ นคร. (2545). กฎหมายอาญาภาคความผิด. หน้า 641-646.

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์หรือโทรเลข

(1) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิด จดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลขของผู้อื่น

(2) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข โดยเจตนาทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าว ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

(3) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข โดยเจตนา กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข เช่น นายไปรษณีย์โทรเลขรับเงินค่าธรรมเนียมฝากส่งจดหมายไว้โดยไม่ปิดตราไปรษณียากร เบียดบังเงินค่าธรรมเนียมและกักจดหมายเหล่านั้นไว้ในแต่ละวัน เป็นการกระทำมิชอบด้วยหน้าที่⁹²

(4) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์ โดยเจตนาเปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์ โดยไม่จำเป็นว่าจะก่อความเสียหายแก่ผู้ใดหรือไม่ก็ตาม

“ผู้กระทำ” คือ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์หรือโทรเลข คือ พนักงานของการสื่อสารแห่งประเทศไทย (ปัจจุบัน คือ พนักงานของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) แต่ถ้าผู้กระทำเปิดจดหมายตามอำนาจหน้าที่ย่อมไม่มีความผิด⁹³ เช่น ตามกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์มีอำนาจเปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งไม่ได้ เพื่อทราบชื่อหรือที่อยู่ของผู้ฝากได้

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนาเปิดเผย, ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย, เจตนา กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่ผู้ควรรับ, เจตนาเปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข หรือโทรศัพท์

ความผิดกฎหมาย “กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่” คือ โดยไม่มีเหตุที่มีอำนาจกระทำได้

เห็นได้ชัดว่าความผิดฐานนี้เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสาร โดยกำหนดตัวผู้รับผิดชอบไว้โดยเฉพาะ ก็คือเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการสื่อสาร (เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์

⁹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2395/2547 (น.2652)

⁹³ ทวิเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด. หน้า 66.

หรือโทรเลข) คือ พนักงานของการสื่อสารแห่งประเทศไทย (บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) เช่น บุษ
ไปรษณีย์รับจดหมายไปส่งแก่ผู้รับกลับเปิดผนึกของจดหมาย ปลอมชื่อผู้รับจดหมายลงทะเบียน
ปลอมชื่อในใบมอบฉันทะรับชานฉัตเพื่อรับเงิน การเปิดผนึกของจดหมายเป็นความผิดฐานนี้ และ
ยังมีความผิดฐานขกขอก และปลอมเอกสารด้วย⁹⁴ แต่หากเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการสื่อสารที่มี
อำนาจตามกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105, พระราชบัญญัติ
ไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และ
ประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546, พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.
2477 มาตรา 10 ฯลฯ การเข้าแทรกแซงสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารย่อมไม่มีความผิดตาม ประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 163 นี้

เมื่อเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายแล้วกระทำความผิดตามมาตรา⁹⁵ ซึ่งเป็นการกระทำ
อันมิชอบด้วยหน้าที่ หากเป็นพนักงานในหน่วยงานอื่นนอกจากพนักงานที่มีหน้าที่ในการไปรษณีย์
โทรเลข หรือโทรศัพท์ ก็ไม่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา⁹⁶ เช่น พนักงานการรถไฟแห่ง
ประเทศไทยเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติการรถไฟ พ.ศ.2494 มาตรา 18 มีหน้าที่ในการ
รับส่งไปรษณีย์อันเป็นธุรกิจส่วนหนึ่งของรถไฟ ไม่ใช่เจ้าพนักงาน มีหน้าที่ในการไปรษณีย์ตาม
มาตรา⁹⁷ และเมื่อเทียบกับความผิดลักษณะเดียวกันนี้ หากเป็นเอกชนหรือราษฎรกระทำจะมี
ความผิดตามมาตรา 322⁹⁸

และในลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง หมวด 2 ความฐานเปิดเผย
ความลับ มาตรา 322 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดเปิดเผยหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อ
ล่วงรู้ข้อความที่ดี เพื่อนำข้อความในจดหมายโทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการ
กระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่
เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้มีใช้ความลับโดยตรง แต่เป็น “สิทธิส่วนตัว
ของบุคคล”⁹⁸

⁹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 536/2473 (ตส.14 หน้า 315).

⁹⁵ รัชฎ เจริญน้ำ. (2545). กฎหมายอาญา (พิสดาร) ภาคความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงาน. หน้า 295.

⁹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1259/2525 (มธ. หน้า 1815).

⁹⁷ รัชฎ เจริญน้ำ. เล่มเดิม. หน้า 473.

⁹⁸ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 491.

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่เป็นการก่ออันตราย เพราะอาจกระทบสิทธิส่วนตัวบุคคลได้ โดยอาจมีความลับอยู่ในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้น

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดอันยอมความได้⁹⁹

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การที่บุคคลเปิดผนึกหรือเอาไปซึ่งจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป โดยเจตนาเปิดผนึกหรือเอาไป และโดยมีมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อล่วงรู้ข้อความในจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารนั้นออกเปิดเผย

“ผู้กระทำ” คือ มนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนาเปิดผนึกหรือเอาไป กล่าวคือ ผู้กระทำต้องรู้ว่าเป็นจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่น การปิดผนึก แสดงว่าเขาไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบข้อความ แม้ข้อความนั้นจะไม่ใช่ความลับก็ตาม¹⁰⁰ และผู้กระทำต้องการเปิดผนึกหรือเอาไปซึ่งจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้น โดยมีมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อล่วงรู้ข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้น หรือนำข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้นออกเปิดเผย

การกระทำผิดฐานนี้ ได้แก่ การเปิดผนึก หรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป แม้จะยังไม่ทันได้อ่านข้อความนั้น ถ้าการกระทำนั้นเพียงแค่นี้ น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้กระทำก็มีความผิดตามมาตรานี้แล้ว แม้จะยังไม่เกิดความเสียหายก็ตาม และผู้กระทำผิดต้องมีมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อล่วงรู้ข้อความ หรือนำข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้นมาเปิดเผย การเปิดเผยนี้ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยแก่ประชาชนทั่วไป แค่เปิดเผยแก่คน ๆ เดียวก็มีความผิด และแม้ผู้ที่เปิดเผยจะไม่รู้ข้อความนั้นก็ตาม¹⁰¹ เช่น นายไปรษณีย์เปิดผนึกจดหมายของผู้อื่นออกดู¹⁰² แต่ถ้าผู้กระทำเปิดผนึกหรือเอาไปโดยไม่มีมูลเหตุชักจูงใจเพื่อล่วงรู้ข้อความ หรือนำข้อความในจดหมาย, โทรเลข หรือเอกสารเช่นว่านั้นออกมาเปิดเผย เช่น จดหมายชำรุดหรือฉีกขาด จึงต้องเปิดผนึกออก ย่อมไม่เป็นความผิดฐานนี้¹⁰³

ความผิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นความผิดที่เห็นชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับพนักงานไปรษณีย์โดยตรง และอาจเกี่ยวข้องในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 163 เพราะตามพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 มาตรา 15 พนักงาน

⁹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 325.

¹⁰⁰ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 216.

¹⁰¹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 217.

¹⁰² คำพิพากษาฎีกาที่ 159/2480 (บทบัญญัติฯ เล่ม 11 หน้า 1251).

¹⁰³ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 216.

ไปรษณีย์ถือเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น หากกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) ทำหน้าที่เป็นบุรุษไปรษณีย์เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ได้เบียดบังเอาจดหมายต่างประเทศเป็นของตนโดยทุจริต เป็นความผิดอาญาตามมาตรา 147¹⁰⁴ หรือการที่จำเลยรับเงินจากรถที่วิ่งผ่านทางด่วนแล้วไม่กดเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้ไม่มีจำนวนเงินปรากฏขึ้นแต่เครื่องตรวจจับที่พื้นถนนจะแสดงจำนวนรถที่ผ่าน แม้ไม่มีพยานบุคคลยืนยันว่าจำเลยเบียดบังเงินค่าผ่านทาง แต่เมื่อจำเลยเป็นพนักงานมีหน้าที่รักษาเงินแม้จะเป็นระยะเวลาอันสั้น รวมทั้งเป็นผู้รับและรวบรวมเงินนำส่งต่อไป ถือว่าเป็นการจัดการทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 ได้รับเงินค่าผ่านทางแล้วไม่ส่งเงินให้ครบ จึงถือว่าเป็นการเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนโดยทุจริต¹⁰⁵ หรือบุรุษไปรษณีย์เบียดบังเอาจดหมายเป็นของตนโดยทุจริต และตั้งใจหน่วงเหนี่ยวหรือกัก มีความผิดฐานเจ้าพนักงานขกยอกทรัพย์สินตามมาตรา 147 และมีความผิดตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 58¹⁰⁶ เป็นต้น

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้การสื่อสารสาธารณะขัดข้อง ในภาค 2 ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน มาตรา 235 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำการด้วยประการใด ๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ “ภัยอันตรายต่อประชาชน”¹⁰⁷

ความผิดฐานนี้คุ้มครองการทำงานของเครื่องมือสื่อสาร กล่าวคือ มิให้กระทำการให้การสื่อสารสาธารณะหยุดชะงักหรือติดขัด

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การที่บุคคลกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง โดยเจตนากระทำให้การสื่อสารทางดังกล่าวขัดข้อง

“ผู้กระทำความผิด” คือ มนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร

¹⁰⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3458/2539 (ฎส.9 หน้า 39).

¹⁰⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 153/2545 (ฎส.1 หน้า 86).

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477, มาตรา 58.

¹⁰⁷ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 498.

“การกระทำ” ได้แก่ กระทำด้วยประการใด ๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง และมาตรานี้ต้องการผล คือ ทำให้การสื่อสารสาธารณะขัดข้อง¹⁰⁸ เช่น ตัดสายโทรเลข ทางโทรศัพท์ที่วางผ่านที่ต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงสายโทรศัพท์ในบ้านเอกชน ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 238) เช่น มีคนเดินมาถูกสายไฟที่ผู้กระทำได้ไถ่ลงมาและถึงแก่ความตาย เป็นต้น และการกระทำความดังกล่าว แม้เป็นการกระทำโดยประมาท และใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ผู้กระทำก็ต้องมีความผิดได้รับโทษน้อยลง (มาตรา 239) เช่น ขับรถยนต์ด้วยความประมาทชนเสาไฟฟ้าทำให้หม้อแปลงตกลงมาเกือบจะโดนคนที่ผ่านไปมา เป็นต้น¹⁰⁹

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนากระทำให้การสื่อสารขัดข้อง ผู้กระทำต้องรู้ว่าสิ่งกระทำต่อคือการสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง และผู้กระทำต้องการทำให้การสื่อสารสาธารณะนั้นเกิดความขัดข้อง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่กำหนดโทษทางอาญา สำหรับผู้ที่กระทำละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของบุคคลอื่น โดยสามารถแยกได้เป็น โทษกรณีที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่กระทำผิดเป็นกรณีหนึ่ง กับกรณีบุคคลธรรมดาที่มีไม่ใช่เจ้าพนักงานกระทำผิดอีกกรณีหนึ่ง

นอกจากนี้ ยังมีความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งที่ใช้ในกิจการไปรษณีย์โดยตรง คือ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากรและอากรแสตมป์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 254 ซึ่งถือว่าเป็นความผิดที่อยู่ในขอบเขตของ “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ” ชนิดหนึ่ง โดยจัดอยู่ในประเภทความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ด้วย¹¹⁰ รวมถึงความผิดฐานลบ ถอน หรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่แสตมป์ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 254 ที่แสดงว่าใช้ไม่ได้แล้ว ให้ใช้ได้อีกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 256 อีกด้วย

¹⁰⁸ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. (2548). กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 2. หน้า 125.

¹⁰⁹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 125.

¹¹⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2547). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. หน้า 22.